

บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*
THE ROLE OF MONKS TEACHING MORALITY IN SCHOOLS FOR
THE DEVELOPMENT OF MORALITY AND ETHICS SECONDARY
SCHOOL STUDENTS AT KHLONG LAN DISTRICT
IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

พระอธิการมงคลชัย จุกวโร (ดอนชะเอม),
พระครูวชิรคุณพิพัฒน์ (อเนก คุณวุฑฺโฒ), นิกธร์ สรียราช
Phra Adhikan Mongkolchai Jakkawaro (Don Chaaem),
Phrakhruwachirakhunhiphat (Anek Khunwuttho), Nigorn Sriraj
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sodanonghill1970@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนจำนวน 205 คน วิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) 2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนที่มีเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในระดับมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสฐสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 3. ปัญหาอุปสรรคบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ พระสอนศีลธรรมมีจำนวนไม่เพียงพอ และขาดการพัฒนาทักษะการสอนที่ทันสมัย

คำสำคัญ: บทบาท; พระสอนศีลธรรม; คุณธรรมจริยธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of the role of in-schools-morality-teaching-monks for the development of ethical and moral values among secondary school students at Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. 2. To compare students' opinions regarding the role of in-schools-morality-teaching-monks Buddhist monks for the development of ethical and moral values among secondary school students at Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province, classified according to personal factors, and 3. To examine the problems, obstacles, and suggestions concerning the role of Buddhist monks in teaching morality in schools for the development of ethical and moral values among secondary school students at Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. This study employed a mixed-methods approach. The quantitative research involved a sample of 205 students. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data from 11 key informants (monks or relevant individuals) and analyzed the information using descriptive content analysis techniques.

Findings were as follows: 1. The role of Buddhist monks in teaching morality in schools for the development of ethical and moral values among secondary school students in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province: Overall, the monks' role was found to be at a high level ($\bar{X} = 3.60$). 2. Comparison of students' perceptions of monks' roles based on personal

factors: Overall, students' perceptions of the monks' role in moral development did not differ significantly according to gender, age, grade level, or academic achievement, thereby rejecting the stated hypothesis, and 3. Problems and obstacles regarding the monks' role in moral education: The main challenges identified were the insufficient number of monks and the lack of training in modern teaching techniques.

Keywords: Role; Monk Teaching Moral Education; Moral and Ethical Values

บทนำ

ประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นและยาวนาน พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาประจำชาติที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมวิถีชีวิต คุณธรรม และจริยธรรมของสังคมไทยมาโดยตลอด พระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณจึงทำหน้าที่สำคัญในการเผยแผ่หลักธรรม รวมทั้งเป็นผู้ให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต (พุทธรักษ์ ปราบนอก และคณะ, 2562) การจัดการเรียนการสอนด้านศีลธรรมโดยพระสงฆ์ ในสถานศึกษาเป็นวิถีปฏิบัติที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน และยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเป็นกลไกที่ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะในการแยกแยะสิ่งที่ถูก และสิ่งที่ผิด มีความตระหนักในคุณค่าของการทำความดี ตลอดจนปลูกฝังความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมและสังคมโดยรวม (พระราชวรมณี (ป. อ. ปยุตฺโต), 2529)

ในอดีต โรงเรียนไทยมักมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักศีลธรรมและจริยธรรม แก่นักเรียน แต่เมื่อสังคมพัฒนาสู่ความทันสมัย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และการปรับระบบการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในโรงเรียนจึงค่อย ๆ ลดน้อยลง ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนด้านศีลธรรมบางแห่งถูกลดความสำคัญหรือปรับรูปแบบไปตามยุคสมัย อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมยังคงเป็นพันธกิจสำคัญที่พระสงฆ์ ศีลธรรมและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความสำคัญ เพื่อสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่มั่นคงแก่เยาวชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมร่วมสมัย (พุทธรักษ์ ปราบนอก และคณะ, 2562)

อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่ที่ยังคงมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น กับพระพุทธศาสนาและยึดถือแนวทางศีลธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างเข้มแข็ง การศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในโรงเรียนพื้นที่นี้จึงสะท้อนภาพรวมของการปฏิบัติที่ยังคง ดำรงอยู่ และสามารถเป็นกรณีตัวอย่างให้พื้นที่อื่น ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการ มีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดหลักศีลธรรมต่อเยาวชน นอกจากนี้ ชุมชนและโรงเรียนใน

พื้นที่ยังให้ความสนใจและสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างชัดเจน (พุทธรักษ์ ปรานนอก และคณะ, 2562) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา การมีพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดหลักศีลธรรมในโรงเรียนไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถประยุกต์ความรู้คุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังมีคุณค่าในการพัฒนากลยุทธ์และแนวทางการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาในอนาคต (พระราชวรมณี (ป. อ. ปยุตโต), 2529)

ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจในการศึกษาบทบาทของพระสอนศีลธรรมต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร การศึกษาเรื่องนี้คาดว่าจะสะท้อนถึงการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ซึ่งนอกจากการได้รับความรู้ทางวิชาการแล้ว นักเรียนยังควรได้รับการอบรมให้มีคุณธรรมควบคู่ไปกับการรู้ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมในอนาคต ผลการศึกษายังมีแนวโน้มที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยอื่น ๆ ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) โดยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสำรวจ (Survey) โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสัมภาษณ์

เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียน ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนคลองลานพัฒนาจินตาคัดดี อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 422 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), 2568)

2.2 คำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 205 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 11 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ หาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item–Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80–1.0 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Try Out) เท่ากับ 0.976

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 11 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและสะท้อนความคิดเห็นในหลากหลายมิติ การเลือกผู้ให้ข้อมูลจากหลากหลายกลุ่มทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งมิติทางพระพุทธศาสนา การเรียนการสอน และการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความลึกซึ้งและ

สามารถสะท้อนภาพรวมของบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้อย่างชัดเจนและรอบด้าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 ชุด และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยอาศัยหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช ถึงกลุ่มตัวแทน เพื่อให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลเชิงลึก การสัมภาษณ์มุ่งเน้นการสอบถามประเด็นเฉพาะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติพรรณนา ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน ใช้การทดสอบ t-test และ F-test (ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หากพบความแตกต่างจะใช้ LSD. เปรียบเทียบรายคู่ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 สำหรับข้อมูล คำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา โดยเริ่มจากการจัดทำรายชื่อคำหรือข้อความและแบ่งเป็นหมวดหมู่ เพื่อความสม่ำเสมอในการวิเคราะห์ และพิจารณาบริบทของข้อมูลโดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้ต่อได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยภาพรวม

	ระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียน	3.60	0.58	มาก
2	ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	3.60	0.62	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยภาพรวม (ต่อ)

ระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน		ระดับการปฏิบัติ		
เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษา		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3	ด้านกิจกรรมในโรงเรียนที่จัดทำขึ้นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	3.59	0.62	มาก
4	ด้านการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	3.58	0.57	มาก
ภาพรวม		3.59	0.23	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.23) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.62) 2. ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.58) 3. ด้านกิจกรรมในโรงเรียนที่จัดทำขึ้นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.62) 4. ด้านการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.57) จากผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพระสอนศีลธรรมมีบทบาทสำคัญในทุกด้านของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้ทำการวิเคราะห์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัยที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	t-test	F-test	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	บทบาทของ	0.273	-	0.615	-	✓
2	อายุ	พระสอน	-	0.191	0.826	-	✓
3	ระดับการศึกษา	ศีลธรรม	-	0.847	0.983	-	✓
4	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ในโรงเรียน	-	0.996	0.062	-	✓

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่า ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1. ด้านการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งคณะสงฆ์ โรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการประชุมหารือร่วมกันและจัดตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดทิศทางและวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการศึกษาข้อมูลผู้เรียนอย่างละเอียด วิเคราะห์ปัญหาและบริบทในพื้นที่ เพื่อร่วมกันออกแบบแนวทางและมาตรการในการแก้ไข พร้อมส่งเสริมการปลูกฝังทัศนคติด้านการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษา พระสอนศีลธรรมยังคงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่รวดเร็ว การปฏิบัติภารกิจของพระสอนศีลธรรมจึงควรดำเนินการอย่างเคร่งครัด จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และนำสื่อเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ให้สอดคล้องกับวัยผู้เรียน พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นศีลธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาเจตคติและการปฏิบัติด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม 3. ด้านการจัดกิจกรรมในโรงเรียน ควรมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรเกิดขึ้นจริงผ่านการปฏิบัติและการทำงานร่วมกัน การเรียนการสอนจึงไม่ควรจำกัดเพียงเนื้อหาวิชาการ แต่ต้องผสมผสานการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน เพื่อสร้างเยาวชนที่มีทั้งความรู้และคุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม 4. ด้านการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรม พระสอนศีลธรรมมีหน้าที่ในการอบรมเยาวชนให้เป็นผู้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการปลูกฝังเบญจศีลและเบญจธรรม การสอนในเชิงปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ จึงเป็นหัวใจสำคัญ คือ การให้ความรู้ทางทฤษฎี (ปริยัติ) การสาธิตเป็นตัวอย่าง (ปฏิบัติ) และการดำรงตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีที่จับต้องได้ (ปฏิเวธ) การจัดการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด และศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม บทบาทของครูและพระสอนศีลธรรมจึงไม่เพียงถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องเป็นกัลยาณมิตร 6 ประการ ได้แก่ ผู้ที่ศิษย์ไว้วางใจ เคารพนับถือ มีความรู้รอบ

ด้านให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง รับฟังอย่างเข้าใจ และเป็นต้นแบบแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียน มีการพัฒนาไปในทางที่ดี อาจารย์ผู้สอนมีการใส่ใจ ในการสอนให้นักเรียนประพฤติดี ทำดี และมีคุณธรรมจริยธรรม และ อาจารย์ผู้สอนมีความรู้จริง รู้ลึก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระศุภชาติ สุภชาติ (อ่อนเย็น) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาบทบาทของพระสอนศีลธรรมทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านการสอนวิชาพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.88 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.77

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพัชร วงศาโรจน์ และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่ง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันและจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยเช่นเดียวกัน

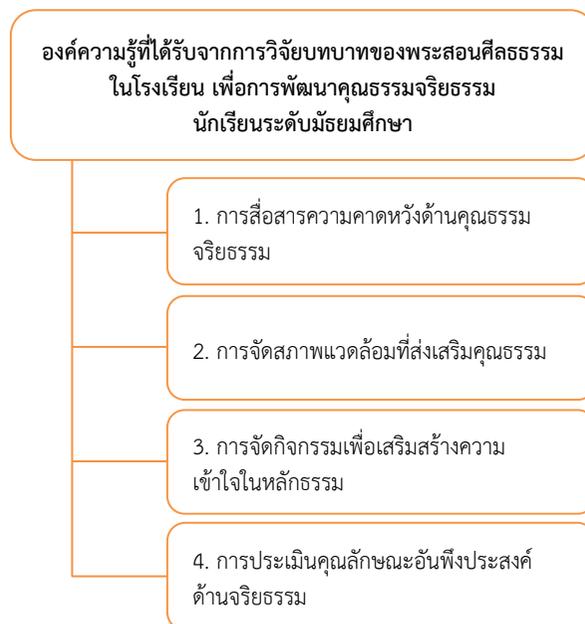
3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน ได้แก่ จำนวนพระสอนศีลธรรมไม่เพียงพอ ขาดการพัฒนาทักษะการสอนและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และผู้ปกครองยังไม่เข้มแข็ง ดังนั้น ข้อเสนอแนะคือควรเพิ่มจำนวนและพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม พร้อมสนับสนุนสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ประมวล ปภัสโร (นาคะเวช) (2562) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่พบว่า พระสอนศีลธรรมควรสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตั้งแต่ระดับง่ายไปจนถึงระดับสูง เพื่อพัฒนาทักษะและคุณธรรมของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งสรุปเป็นภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนี้

1. การสื่อสารความคาดหวังด้านคุณธรรมจริยธรรม พระสอนศีลธรรมและครูผู้สอนมีการสื่อสารความคาดหวังเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการให้นักเรียนมีอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง การสะท้อนความคาดหวังนี้ช่วยให้นักเรียนเห็นทิศทางในการพัฒนา

ตนเอง ตระหนักถึงเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ติงาม และเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติ ตามแบบแผนที่เหมาะสม ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียน พร้อมสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญ

2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคุณธรรม อาคารสถานที่ สิ่งปลูกสร้าง และ บริเวณโรงเรียนถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบ สะอาด และเหมาะสมกับการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม ทางกายภาพที่เป็นระบบระเบียบช่วยปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ รักษา ความสะอาด และมีระเบียบวินัยในชีวิตประจำวัน การที่พระสอนศีลธรรมและครู ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงการอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข และเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่มั่นคง

3. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรม โรงเรียนและพระสอน ศีลธรรมจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความรู้และความเข้าใจในหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา เช่น การบรรยายธรรม การเข้าค่ายคุณธรรม หรือกิจกรรมเชิงปฏิบัติ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนไม่เพียงเรียนรู้เชิงทฤษฎี แต่สามารถนำหลักธรรมไปใช้ ในชีวิตจริง พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีสติ รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และสร้าง สัมพันธภาพที่ดีในสังคม จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่าง ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

4. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจริยธรรม โรงเรียนนำกรอบการ ประเมินที่เน้นความรู้เชิงจริยธรรม (Moral Knowledge) มาใช้วัดผลคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียน การประเมินนี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม และสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูและพระสอนศีลธรรม เห็นจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในการเสริมสร้างคุณธรรม ทำให้คุณธรรมไม่เป็นเพียง นามธรรม แต่สามารถวัดและติดตามความก้าวหน้าได้จริง ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา นักเรียนทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านวิธีการถ่ายทอด/นำเสนอของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ควรมึนโยบาย สนับสนุนการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนและพระสอนศีลธรรม ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการจัดนิทรรศการและกิจกรรมในวันสำคัญ ภาครัฐ ควรกำหนดนโยบาย สนับสนุนด้านงบประมาณและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้โรงเรียนจัดกิจกรรมและนิทรรศการ ในวันสำคัญอย่างเป็นระบบ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม

3. ด้านการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ภาครัฐและสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายให้โรงเรียนทุกแห่งให้ความสำคัญกับการจัดพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญ เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา และอาสาฬหบูชา เพื่อสร้าง ความศรัทธา ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

4. ด้านการติดตามและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการติดตามและประเมินผล การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งกำหนดให้มีการ รายงานผลการประเมินแก่ครูทุกคน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนด้านคุณธรรมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านวิธีการถ่ายทอด/นำเสนอของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ควรจัดอบรมครู และพระสอนศีลธรรมเพื่อพัฒนาทักษะการสอนเชิงปฏิบัติ และใช้สื่อการเรียนการสอน ที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ กิจกรรมกลุ่ม และเกมการศึกษา

2. ด้านการจัดนิทรรศการและกิจกรรมในวันสำคัญ ครูฝ่ายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรแต่งตั้งคณะทำงานจัดนิทรรศการและกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันครู และวันสำคัญทางศาสนา โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อและผลงานเพื่อสะท้อน คุณธรรม

3. ด้านการจัดพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พระสอนศีลธรรม ควรจัดกิจกรรม และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การเวียนเทียน การสวดมนต์ และการฟังธรรม โดย เชิญพระสอนศีลธรรมหรือพระสงฆ์ในชุมชนเป็นผู้นำ

4. ด้านการติดตามและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ควรจัดทำระบบติดตามและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พร้อมรายงานผล ให้ครูทุกคนทราบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงกิจกรรมและแนวทางการสอนด้านคุณธรรม อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในกลุ่มโรงเรียนหลายแห่ง ครอบคลุมทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงโรงเรียนในชุมชนต่าง ๆ ของอำเภอคลองลาน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสอน ศีลธรรมในบริบทที่แตกต่างกันและสร้างความเป็นทั่วไปของผลการศึกษา

2. การวิจัยครั้งต่อไปอาจใช้รูปแบบเชิงปฏิบัติการร่วมกับครูและพระสอนศีลธรรม เพื่อทดลองวิธีการสอนหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และประเมินผล ความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนแบบเป็นขั้นตอน

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับมิติอื่นของคุณธรรม เช่น ความเมตตา การมีวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อตรวจสอบว่ากิจกรรมและบทบาท ของพระสอนศีลธรรมส่งผลต่อด้านใดมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

จิราพัชร วงศาโรจน์ และคณะ. (2567). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาเยาวชน ในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. *วารสารบวรสหการศึกษาศาสตร์และมนุษยสังคมศาสตร์*, 5(1), 233–243.

พระครูสมุห์ประมวล ปกสสโร (นาคะเวช). (2562). *การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชาวงษ์นี้ (ป. อ. ปยุตโต). (2529). *พุทธธรรมสำหรับเยาวชน : การศึกษาสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศุภชาติ สุภชาติ (อ่อนเย็น). (2563). *การพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธรักษ์ ปราบนอก และคณะ. (2562). บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 16(2), 651–666.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). (2568). *สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567/1*. สืบค้น 6 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/Qir1P>

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.